

בבית המשפט העליון

רע"א 6747/20

לפני: כבוד השופטת ד' ברק-ארז

המבקש: פלוני

נגד

המשיבים: 1. המחלקה לשירותים חברתיים
2. היועץ המשפטי לממשלה
3. פלונית
4. עו"ד גלית לנקרי ביטון – אפוטרופא לדין

בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי לנוער בנצרת מיום 10.8.2020 בענ"א 38375-06-20 שניתנה על-ידי כבוד סגן הנשיא ז' הווארי

בשם המבקש: עו"ד יוסי נקר

בשם המשיבים 1-2: עו"ד איילת עומר-ליפשיץ

בשם המשיבה 3: עו"ד דורית גולן

בשם המשיבה 4: בעצמה

החלטה

1. בפני בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי לנוער בנצרת מיום 10.8.2020 (ענ"א 38375-06-20, סגן הנשיא ז' הווארי). בית המשפט המחוזי דחה שני ערעורים שנסבו על החלטותיו של בית משפט השלום לנוער בנצרת (תנ"ז 61835-02-20, השופטת ט' ויסמן בן שחר) מיום 26.5.2020 ומיום 4.6.2020.

רקע והליכים קודמים

2. מקורה של בקשת רשות הערעור שבפני בהליכים שעניינם הכרזה על קטין כנזקק לפי סעיף 2 לחוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960 (להלן: חוק הנוער) והוצאתו מבית מגוריו, תוך התייחסות לחלופות המנויות בסעיפים קטנים 2(2) ו-2(6) לחוק זה (שעניינם מצבים שבהם "האחראי על הקטין אינו מסוגל לטפל בו או להשגיח עליו או שהוא מזניח את הטיפול או ההשגחה" או "ש"שלומו הגופני או הנפשי נפגע או עלול להיפגע מכל סיבה אחרת"). המבקש הוא אביו של הקטין, הגם שלא נרשם כך במרשם האוכלוסין, ואילו המשיבה 3 היא אמו (להלן: האם).

3. במרכזה של הבקשה עומד עניינו של קטין, יליד 21.5.2018 (להלן: הקטין). אמו של הקטין היא צעירה בת 22 שהוכרה בעצמה בעבר כקטינה נזקקת, הוצאה ממשמורת הוריה ושהתה במסגרות חוץ-ביתיות עד שהגיעה לגיל 18. לאורך השנים האם סבלה מהפרעות התנהגות, פגיעות עצמיות ושימוש בחומרים ממכרים, אובחנה כבעלת אישיות גבולית ושולבה במסגרת פוסט אשפוזית. כיום היא אם לשני ילדים ממערכות יחסים שונות (להלן: הקטינים) – הקטין מושא הבקשה דנן וקטין נוסף יליד 17.10.2019 (להלן: הקטין הנוסף). המבקש עצמו הוא צעיר בן 24 ומתגורר בבית אמו, סבתו של הקטין.

4. מאז לידתו של הקטין ליוותה לשכת הרווחה את האם, שהייתה במעקב פסיכיאטרי. ביום 1.7.2018 נערך דיון בעניינו של הקטין בוועדת תכנון טיפול והערכה של המחלקה לשירותים חברתיים בעיר מגוריהם של הצדדים (להלן: הוועדה לתכנון וטיפול) בהשתתפות האם ושתי הסבות, ובו הוחלט על תכניות טיפול שיסייעו לאם. לאחר לידתו של הקטין הנוסף החלו להתקבל דיווחים שהעלו חשש לגבי תפקודה ההורי של האם, הזנחה קשה הפוגעת בטובתם של הקטינים ומסכנת את התפתחותם וכן העדר שיתוף פעולה מצדה עם רשויות הרווחה. בהמשך לכך, הקטינים שהו משך ימים ארוכים בביתה של אמו של המבקש, והלכה למעשה מיום 8.1.2020 הקטין שהה בחזקתה.

5. בעקבות ההתפתחויות המתוארות, ביום 23.1.2020 הגישה עובדת סוציאלית לחוק הנוער מטעם רשויות הרווחה לבית משפט השלום לנוער (להלן: בית המשפט לנוער) בקשה למתן צו ביניים מכוח סעיף 12 לחוק הנוער שיוורה על הוצאת הקטינים ממשמורת אמם ועל השמתם במשמורת אמו של המבקש.

6. ביום 25.1.2020 נתן בית המשפט לנוער, בהסכמת הצדדים, צו ביניים שהורה על הוצאת הקטינים ממשמורת אמם והעברתם למשמורת רשויות הרווחה. כפי שצוין בהחלטה, רשויות הרווחה קבעו מצדן כי בפועל הקטינים ישהו בבית אמו של המבקש

שתשמש כמשפחת "קלט חירום". כן הורה בית המשפט לנוער על מינוי אפוטרופא לדין לקטינים באמצעות מערך הסיוע המשפטי.

7. ביום 30.1.2020 התקיים דיון בבית המשפט לנוער בבקשה למתן צו ביניים בעניינם של הקטינים. בדיון זה תיאר המבקש את חוסר מסוגלותה של האם לגדל את הקטינים וביקש שהם יישארו במשמורת אמו. האפוטרופא לדין ועובדת סוציאלית לחוק הנוער המליצו על השארת הקטינים בבית אמו של המבקש עד לגיבוש המלצות בוועדה לתכנון וטיפול. בהחלטתו בתום הדיון אישר בית המשפט לנוער את צו הביניים והאריך אותו ב-30 ימים נוספים. כמו כן הוא הורה שייערכו מפגשים שבועיים בין האם לקטינים בבית אמו של המבקש.

8. ביום 3.2.2020 התקיימה ישיבה נוספת של הוועדה לתכנון וטיפול שהחליטה על שילובה של האם ב"יחידת האמהות" במרכז חירום לילדים יחד עם הקטין הנוסף וכן על כך שהמבקש יעבור בדיקת מסוגלות הורית ואמו תעבור אבחון לצורך האפשרות של הכרה בה כאומנת לפי סעיף 38 לחוק אומנת ילדים, התשע"ו-2016 (להלן: חוק אומנת ילדים). הוועדה לתכנון וטיפול הבהירה למבקש כי עם ההכרה בטיפול על-ידי אמו כקלט חירום הוא לא יוכל להתגורר באופן קבוע בביתה. האם עצמה הופנתה ל"יחידת האמהות" כאמור על מנת לבחון את אפשרות קליטתה במקום יחד עם הקטינים לשם קבלת הדרכה וסיוע לפיתוח מסוגלות הורית. עם זאת, ביום 13.2.2020 התקבל מכתב מ"יחידת האמהות" לפיו היא לא תוכל להיקלט במקום בשל העדר מוטיבציה מצדה וכן על רקע התרשמות הגורמים המטפלים מחוסר מסוגלותה לקבל אחריות מלאה על ילדיה.

9. ההחלטה בדבר הכרזה על קטין נזקק – ביום 24.2.2020 הגישה העובדת הסוציאלית לחוק הנוער בקשה לבית המשפט לנוער להארכת צו ההוצאה ממשמורת של הקטין, וכן בקשה להכיר בקטין כ"קטין נזקק" לפי סעיפים 2(2) ו-2(6) לחוק הנוער. בעיקרו של דבר, נטען בבקשה כי האם אינה מבינה את הכרוך בגידול הקטין וכי היא סירבה להיעזר בהדרכות לשינוי דפוסי התנהלותה תוך חשיפת הקטין לסיכון ממשי ומתמשך. לתמיכה בבקשה צורף תסקיר לפי סעיף 8 לחוק הנוער, שבו צוין, בין היתר, כי המערכת הזוגית בין המבקש והאם לוותה באלימות. עוד פירט התסקיר דיווחים שהתקבלו בתקופה שלאחר לידתו של הקטין בנוגע לקשיים בטיפול בו, הן פיזיים והן רגשיים.

10. להשלמת התמונה יצוין כי ביום 15.3.2020 הורה בית המשפט לנוער על העברת הקטין הנוסף למשפחת אומנה חסויה, לאחר ששוכנע כי שהותו בבית אמו של המבקש אינה תואמת את צרכיו ואינה מעניקה לו הגנה מספקת. כן קבע בית המשפט לנוער כי האם אינה מסוגלת לקבל את הקטין הנוסף למשמורת ואף קרובי משפחתה אינם מתאימים לכך.

11. ביום 24.3.2020 הגישה האפוטרופא לדין של הקטין עדכון שבמסגרתו הועלה חשש ביחס ליכולתה של אם המבקש לשמש מסגרת אומנה אף לקטין. כן עלה מהעדכון כי אם המבקש אינה מבינה את מהות תפקידה כמשפחת אומנה ואת הצורך בשמירה על הקשר בין הקטין לאמו, ואף חשפה אותו להתנהלות שאינה מצופה ממשפחת אומנה. כן ציינה האפוטרופא לדין כי המבקש הוסיף להתגורר עם אמו על אף החובה שלא לעשות כן.

12. ביום 3.5.2020 הגישה העובדת הסוציאלית לחוק הנוער עדכון שבו דיווחה כי אמו של המבקש לא תוכל לשמש כמשפחת אומנה קבועה לקטין, על רקע סכסוך ממושך בינה לבין האם. בסכסוך זה, כך נטען, יש כדי לחבל בהליך ולפגוע בטובתו של הקטין.

13. ביום 24.5.2020 הוגשה חוות דעת של פסיכולוג קליני לעניין מסוגלותו ההורית של המבקש, ובה צוין כי אין ביכולתו לגדל את הקטין ולהתמודד לבדו עם מכלול הדרישות של תפקוד הורי. חוות הדעת המליצה על בחינה נוספת של המסוגלות ההורית של המבקש בעוד שלוש שנים, וכן על טיפול והדרכה הורית.

14. ביום 26.5.2020 התקיים בבית המשפט לנוער דיון בבקשה, ובו נכחו המבקש, האם, אמו של המבקש, העובדת הסוציאלית לחוק הנוער והאפוטרופא לדין. בתום הדיון נתן בית המשפט לנוער את החלטה הראשונה העומדת ביסוד ההליך דנן, ובמסגרתה הכריז על הקטין כ"קטין נזקק" והורה על הארכתו של צו ההוצאה ממשמורת עד להחלטה בסוגיית הטיפול בקטין. בית המשפט לנוער ציין בהחלטתו כי העובדת הסוציאלית לחוק הנוער שבחנה את מצבו של הקטין הביעה את עמדתה כי טובתו תומכת בהוצאתו למשפחת אומנה חסויה (לפי סעיף 34 לחוק אומנת ילדים), ולא לאומנת קרובים. בהחלטה עצמה צוין עוד כי ההכרעה בסוגיית דרכי הטיפול בקטין תישלח לצדדים. בהתאם לכך, ביום 15.6.2020 הועבר הקטין למשפחת אומנה חסויה.

15. ההחלטה בדבר דרכי הטיפול בקטין – כשבוע לאחר מכן, ניתנה ההחלטה השנייה שבה הורה בית המשפט לנוער על הוצאת הקטין מידי אמו של המבקש למשפחת אומנה

חסויה בהתאם להמלצות גורמי הטיפול. בהחלטה זו ציין בית המשפט לנוער את מסקנתו בנוגע לחוסר המסוגלות ההורית של המבקש שקיבלה ביטוי בחוות הדעת מיום 20.5.2020. בית המשפט לנוער קבע כי האם מבינה ומסכימה כי אין ביכולתה לגדל את ילדיה בגפה וכי הניסיון לשלבה ב"יחידת האמהות" כשל. כן צוין כי נשקף לקטינים סיכון משמעותי בעת ששהו עמה. ביחס למבקש קבע בית המשפט לנוער כי אף בעת ששהה עם הקטין בבית אמו הוא לא ראה עצמו כ"מבוגר האחראי" ולא נטל תפקיד מוביל בגידולו, אלא הותיר זאת לאמו ואך סייע לה לעתים. עוד צוין כי חוסר מסוגלותו ההורית של המבקש נשקף הן מדבריו במהלך הדיונים שהתקיימו בבית המשפט לנוער והן ממסקנות אבחון המסוגלות ההורית מיום 20.5.2020. בית המשפט לנוער אף חזר וציין את העוינות שהתגלתה בין המבקש ואמו לבין האם ואמה, ואת התנהגותה הבוטה של אם המבקש בעת שהוצא הקטין הנוסף מהבית, אליה הפנתה העובדת הסוציאלית לחוק הנוער. התנהגות זו מעידה, כך נטען, על חוסר הבנתה את תפקידה ועל הספק שקיים באשר ליכולתה להגן על הקטין. בהחלטה נקבע עוד כי תוקף הצווים הוא לשנה.

16. הערעורים – המבקש הגיש ערעורים על שתי ההחלטות שהתקבלו. בערעור שהגיש על ההכרזה על הקטין כנזקק (ענ"א 48101-06-20) נטען כי לא קיימת עילה להכרזת נזקקות כאשר יש בנמצא הורה המסוגל לטפל בו. כן נטען כי בית המשפט לנוער לא נימק את החלטתו כדבעי. עוד טען המבקש כי לא הבין את משמעות הבקשה להכריז על הקטין כנזקק, וכי הוא חולק על העובדות שנקבעו בהחלטה בעניינה. כן עתר המבקש להשאר הקטין אצל אמו במסגרת אומנת קרובים. בערעור על ההחלטה השנייה בדבר דרכי הטיפול בקטין (ענ"א 38375-06-20) נטען כי בית המשפט לנוער שגה בקביעתו שהשמת הקטין בבית אמו של המבקש מחייבת את יציאתו משם. כן נטען כי על בית המשפט לנוער היה לתת הזדמנות למבקש לגדל את בנו הקטין בעצמו. הדיון בשני הערעורים אוחד.

17. עמדת היועץ המשפטי לממשלה הייתה שדין שני הערעורים להידחות. ביחס לערעור על ההחלטה הראשונה נטען כי הערעור נסב על ממצאים עובדתיים ואין בו טענות המצדיקות את התערבותה של ערכאת הערעור. בהמשך לכך הוטעם כי ההכרזה על הקטין כנזקק באה לאחר דיווחים של גורמי הטיפול בדבר התנהגות אלימה של המבקש כלפי האם וכלפי הקטין, וכן לאחר שבית משפט השלום התרשם כי אמו של המבקש, שאמורה הייתה לשמש עבור הקטין "קלט חירום", אינה מטיבה עמו ואף עלולה להסב לו נזק. ביחס לערעור השני נטען כי בטרם התקבלה ההחלטה המורה על הוצאת הקטין ממשמורת אמו של המבקש מוצו כל ההליכים האפשריים, ורק בסיומם התקבלה המסקנה כי אין מי מהוריו שמסוגל לגדל אותו. כן נטען כי המשך שהייתו של הקטין

בבית אמו של המבקש עלולה לגרום לו נזק ולמנוע ממנו את הזכות להיות בקשר עם אמו הביולוגית. היועץ המשפטי לממשלה הדגיש עוד את זכותו של הקטין לשהות במסגרת משפחתית חלופית שתספק את מכלול צרכיו לרבות קיום קשר מפוקח, רציף ומיטיב עם שני הוריו הביולוגיים. עוד טען היועץ המשפטי לממשלה כי המבקש לא עמד בנטל המוטל עליו ולא הצביע על שינוי בנסיבות שיהיה בו כדי להצדיק בחינה מחדש של החלטת בית המשפט לנוער.

18. אף האפוטרופא לדין טענה כי דין הערעורים להידחות. ביחס לערעור הראשון הזכירה האפוטרופא לדין כי בהתקיים אחת החלופות המנויות בסעיף 2 לחוק הנוער ניתן להכריז על הקטין כנזקק, וכי בהתאם לממצאים העובדתיים שנקבעו על-ידי בית המשפט לנוער, החלטתו בעניין זה בדין יסודה. באשר לערעור השני האפוטרופא לדין הצטרפה לטענותיו של היועץ המשפטי לממשלה.

19. גם האם, המיוצגת למן ראשית ההליכים על-ידי באת-כוח ממערך הסיוע המשפטי, תמכה בדחיית הערעורים. האם הפנתה בטענותיה לדיווחים שהוצגו לבית המשפט לנוער בדיון שהתקיים ביום 26.5.2020, וטענה כי עולה מהם תמונה לפיה הכרזת הנזקקות אכן מבוססת על עובדות מוצקות. כן נטען כי בדיון זה המבקש עתר בעצמו להותרת הקטין אצל אמו תוך שטען כי הוא זקוק לעזרה בגידול הקטין, ובכך למעשה הביע הסכמה להכרזה על הקטין כנזקק. לטענת האם, במסגרת ההליך שהתקיים בבית המשפט לנוער היא הסכימה להעברת הקטין לאמו של המבקש, אך מאחר שהמבקש ואמו חיבלו באופן ממשי בקשר שלה עם הקטין ואף נפגעה התפתחותו, היא חזרה בה מהסכמה זו וכעת תומכת בשהיית הקטין במשפחת אומנה אחרת. האם הוסיפה וטענה כי התנהלות המבקש ואמו, בין היתר בכל הנוגע לפגיעה בזכויותיו של הקטין בנוגע לנוכחות אמו הביולוגית בחייו, מעידה כי טובת הקטין מחייבת את הוצאתו למשפחת אומנה חסויה, ועל כן בדין קבע בית המשפט לנוער את שקבע. עוד טענה האם כי הימצאותו של המבקש עם הקטין בבית אמו מעניקה לו הלכה למעשה יתרון, תוך הפלייתה לרעה.

20. להשלמת התמונה יצוין כי אף אמו של המבקש הגישה ערעור, וזה נמחק בהחלטתו של בית המשפט המחוזי מיום 16.6.2020 (ענ"א 38401-06-20, השופט ע' טאהא) מהסיבה שהיא אינה צד להליכים ועל כן היא אינה יכולה להגיש ערעור על החלטת בית המשפט לנוער.

21. בפסק דינו דחה בית המשפט המחוזי את שני הערעורים שהגיש המבקש, כמפורט להלן.

22. בנוגע לערעור שבמרכזו ההחלטה להכיר בקטין כ"קטין נזקק", קבע בית המשפט המחוזי כי החלטתו של בית המשפט לנוער מעוגנת בחומר שהונח בפניו, וכי בדין נקבעה נזקקותו של הקטין בהתאם לסעיפים 2(2) ו-2(6) לחוק הנוער. בית המשפט המחוזי ציין כי בטרם קיבל את החלטתו בית המשפט לנוער כחן את מצבו של הקטין ושל המבקש, את התנהלותו ואת מידת המסוגלות שלו לגדל את הקטין בשלב זה. כן נקבע כי העובדות שפורטו בתצהיר שצורף לבקשת הנזקקות לא הוכחו על-ידי מי מהוריו של הקטין. בית המשפט המחוזי קבע כי מצבו של הקטין בטרם התערבות גורמי הטיפול לימד על הזנחה, וכי כאשר הועבר לבית אמו של המבקש הוא היה חשוף לאירועים קשים ולגישתה האלימה של אם המבקש כלפי אמו של הקטין. עוד צוין כי המבקש ואמו התעלמו מהוראותיהם של גורמי הטיפול ומהמלצותיהם בנוגע לזכותו של הקטין לקשר עם אמו, כמו גם מכך שבחינת התאמתה של אמו של המבקש לשמש כחלופה של אומנת קרובים הותנתה בכך שהמבקש עצמו לא ישהה במקום בעת שנמצא בו הקטין. עוד הוסיף בית המשפט המחוזי כי במעמד הדיון מיום 26.5.2020 עתר המבקש להשאר הקטין אצל אמו, ומכך ניתן ללמוד כי הוא בעצמו הסכים להכרזה עליו כ"קטין נזקק", אלא שלעמדתו משפחת האומנה הראויה היא בית אמו חלף משפחת אומנה חסויה.

23. בכל הנוגע לטענות שהעלה המבקש במישור הדיוני, צוין כי בדיון שבסופו ניתנה ההחלטה בדבר נזקקות הקטין, ביום 26.5.2020, היה המבקש מיוצג ולכן אין בסיס לטענתו לפיה לא הבין את משמעות הבקשה או שהוא חולק על העובדות שנקבעו בה.

24. בנוגע לערעור שעניינו דרכי הטיפול בקטין, בית המשפט המחוזי קבע כי החלטתו של בית המשפט לנוער מנומקת כדבעי ונשענת היטב על חוות הדעת והתסקירים של גורמי הטיפול. כן נקבע כי העיקרון המנחה של טובת הילד עמד במרכז החלטתו של בית המשפט לנוער. בית המשפט המחוזי קיבל את הטענה לפיה הזמן שבו שהה הקטין אצל אמו של המבקש נתן למבקש הזדמנות לקחת חלק בהליך הטיפולי ולשתף פעולה עם גורמי הטיפול, אלא שהוא בחר שלא לעשות כן. בית המשפט המחוזי קבע עוד כי הוריו של הקטין אינם מסוגלים בעת הזו לגדלו וכי המשך שהייתו בבית אמו של המבקש עלולה לגרום לו נזק רב. בית המשפט המחוזי קיבל אף את הטענה לפיה שהות הקטין בנסיבות העניין במשפחת אומנה שאינה אומנת קרובים היא חיונית לצורך הענקת סביבה מוגנת וניטרלית במנותק מהקונפליקט המשפחתי שאותו הוא חווה. כן קיבל בית המשפט המחוזי את עמדת האם לפיה הימצאות המבקש בבית אמו יחד עם הקטין מהווה ניסיון עקיף להקנות למבקש כישורי הורות מבלי לתת הזדמנות דומה לאם, ובכך היא עלולה להיות מופלית לרעה.

25. בקשת רשות הערעור שבפני נסבה על פסק דינו של בית המשפט המחוזי, והמשיבים בה הם המחלקה לשירותים חברתיים במקום מגוריו של המבקש, היועץ המשפטי לממשלה ואמו של הקטין. כן מעורבת בהליך האפוסטרופא לדין של הקטין. בעיקרו של דבר, המבקש טוען כי לא הורם הנטל להוכחת נזקקותו של הקטין. לטענת המבקש, הדיון ביום 26.5.2020 בבית המשפט לנוער התקיים אך שעה לאחר קבלת מינוי באת-כוחו מטעם הסיוע המשפטי, והוא עסק בעיקר בפסילת אמו כמשפחת אומנה ובחוסר ההבנה שלה את מקומה של אם הקטין, יותר מאשר בנזקקותו של הקטין. כן טוען המבקש כי הוא התנגד בדיון להמלצה לפיה הוא לא יוכל לגדל את הקטין וכי הוא כלל לא הסכים לעובדות שהוצגו במסגרת בקשת הנזקקות. לשיטת המבקש, היה על בית המשפט לנוער לקבוע את התיק להוכחות. כן נטען כי מצבו של הקטין לא היה אקוטי וקשה דיו לצורך הוכחת נזקקות, וכי לא נשקפה לו סכנה באף שלב. המבקש טוען עוד כי הוא לא הזניח את הטיפול בקטין, כי לא נקבע שהוא חסר מסוגלות הורית, וכי הקטין אינו סובל מעיכוב התפתחותי. כן טוען המבקש כי שגה בית המשפט המחוזי בכך שלא ייחס חשיבות לקשר הטוב שלמבקש יש עם הקטין. כמו כן, הוא סבור כי היה על בית המשפט המחוזי להפריד בין סוגיית הנזקקות לבין סוגיית התנהלותה של אמו – וכי ממילא זו אינה יוצרת עילה לנזקקות. עוד נטען כי שגויה הקביעה לפיה מוצו כל ההליכים ביחס למבקש, כאשר הלכה למעשה לא ניתנה לו כלל אפשרות לגדל את הקטין.

26. ביום 20.10.2020 הוגשה תשובתם של המחלקה לשירותים חברתיים במקום מגוריו של המבקש ושל היועץ המשפטי לממשלה (להלן יחד: המדינה), בהתאם להחלטתי מיום 13.10.2020. עמדת המדינה היא כי דין הבקשה להידחות. לטענת המדינה פסק דינו של בית המשפט המחוזי מנומק כדבעי ומבוסס על קביעותיו העובדתיות של בית המשפט לנוער אשר לא נסתרו על-ידי המבקש, וכן על המלצות הגורמים הטיפוליים בנוגע לטובתו של הקטין, כך שאין מקום להתערב בו. כן נטען כי בית המשפט לנוער קיים דיונים בנוכחות הצדדים שאפשרו לו להתרשם מהם באופן בלתי אמצעי בטרם נתן את החלטותיו. עוד נטען כי הבקשה אינה מגלה עניין ציבורי או חשיבות משפטית מיוחדת החורגת מעניינם של הצדדים שיצדיקו רשות ערעור ב"גלגול שלישי".

27. לגוף הדברים, המדינה גורסת כי טענת המבקש בדבר אי-קיומה של עילת נזקקות אינה מבוססת ואינה מתיישבת עם עובדות המקרה. המדינה מטעימה כי החלטתו של בית

המשפט לנוער בדבר נזקקות הקטין ניתנה לאחר שהתקבלו מספר דיווחים מדאיגים בעניינו, ועל בסיס התייחסות להתנהלותו ההורית הלוקה בחסר של המבקש. כן טוענת המדינה כי בקשת הנזקקות התמקדה באמו של הקטין ולא במבקש, שכן מאז לידתו שהה הקטין במשמורת אמו עד להעברתו לבית סבתו, בעוד המבקש לא נרשם כאביו של הקטין ולא נטל חלק פעיל בגידולו. המדינה טוענת כי התקיימו במקרה זה עילות הנזקקות לפי סעיפים 2(2) ו-2(6) לחוק הנוער, נוכח הפגיעה בשלומו הנפשי של הקטין וחוסר המסוגלות ההורית של המבקש לגדלו בעת הזו. לשיטת המדינה, מצבו של הקטין קודם להתערבותם של גורמי הטיפול לימד על הזנחה קשה שלו בעת שהתגורר עם אמו, עובדה שעליה לא חלק המבקש. בהמשך הקטין אף נחשף לגישתה האלימה של אמו של המבקש כלפי האם. עוד צוין כי הן המבקש והן אמו התעלמו מהוראותיהם והמלצותיהם של גורמי הטיפול בדבר זכותו של הקטין לקשר עם האם, כמו גם מהוראות חוק אומנת ילדים בנוגע לשהיית המבקש בבית אמו כאשר הקטין נמצא בו, בעת שנבחנה התאמתה לשמש כמשפחת אומנת קרובים. כאשר לטענת המבקש בדבר הצורך בהליך הוכחות, טוענת המדינה כי בדיון מיום 26.5.2020 המבקש נכח, היה מיוצג, ואף ניתנה לו האפשרות להתבטא בחופשיות, כך שאין בסיס לטענתו כי לא הבין את משמעות הבקשה להכרזת נזקקות או כי הוא חולק על העובדות שנקבעו. כן נטען כי אף במישור הדיוני לא נפל כל פסול בהחלטה בדבר נזקקותו של הקטין. לטענת המדינה הקטין נמצא כעת במסגרת טיפול מתאימה ואין מקום לשנות מכך בנסיבות שבהן המבקש לא הוכיח כי חל שינוי במצבו הרגשי ובמסוגלותו ההורית. בהקשר זה מודגש עוד כי הפתרון של משפחת אומנה הוא זמני מטבעו, וככל שהמבקש חפץ בביטול עילת הנזקקות ובקבלת משמורת על הקטין, ביכולתו לעשות כן על בסיס של שיתוף פעולה עם גורמי הרווחה.

28. בנוגע לסוגיה של דרכי הטיפול בקטין והוצאתו ממשמורת טוענת המדינה כי בית המשפט לנוער בחן את האפשרות של המשך שהיית הקטין בבית אמו של המבקש, והכריע כי הדבר לא ייטיב עמו. עוד צוין כי כל ניסיונותיהם של גורמי הטיפול להותיר את הקטין בקרב משפחתו לא עלו יפה, ועל כן מכוח הדין הוא זכאי למסגרת משפחתית חלופית שתמלא את צרכיו בעת הזו ותאפשר לו להיות בקשר מפוקח ומיטיב עם הוריו הביולוגיים. לשיטת המדינה שהות הקטין במשפחת אומנה תאפשר אבחון מעמיק וכולל של מצבו וצרכיו, לרבות מערכת הקשרים שלו עם כל אחד מהוריו.

29. האפוטרופא לדין הגישה גם היא תשובתה לבקשה ביום 20.10.2020, ואף לטענתה דין הבקשה להידחות. לטענת האפוטרופא לדין, חוות הדעת המקצועיות של גורמי הטיפול בעניינו של המבקש מעידות כי הוא חסר מסוגלות הורית כיום, וכי החלופה שלה הוא עותר לפיה הוא ישמש כמטפל העיקרי בקטין אינה אפשרית בעת הזו.

עוד נטען כי הסכסוך שהתגלע בין אמו של המבקש לאם לא הותיר ברירה אלא לקבל החלטה על הפסקת הביקורים של האם בבית אמו של המבקש ולקיימם במסגרת של מרכז קשר. האפוטרופא לדין סבורה כי בהתחשב בהתנהלות אמו של המבקש היא אינה מסוגלת לשמש משפחת אומנה לקטין, מאחר שהיא חסרה את ההבנה של חשיבות הקשר שבין האם לבנה. לשיטת האפוטרופא לדין, נסיבות המקרה דגן אינן מצדיקות סטייה מהוראת סעיף 89 לחוק אומנת ילדים לפיה לא ניתן להכיר באמו של המבקש כאומנת קרובים כאשר המבקש מתגורר עמה.

30. בנוגע להכרזת הקטין כנזקק לפי סעיפים 2(2) ו-2(6) לחוק הנוער, אף האפוטרופא לדין טוענת, בדומה למדינה, כי בדין נקבע נזקקותו של הקטין בהתאם לחומר הראיות שהיה בפני בית המשפט לנוער. כן נטען כי עיון בבקשה מלמד על היעדרו של הסבר או נימוק ממשיים לעמדתו של המבקש לפיה לא מתקיימות הנסיבות להכרזת הקטין כנזקק. באשר לטענות המבקש הנוגעות לדרכי הטיפול בקטין, טוענת האפוטרופא לדין כי המבקש מתעלם מההזדמנות שניתנה לו ולאמו לגדל את הקטין מרגע הוצאתו מבית האם ביום 23.1.2020 ועד להחלטה על הוצאת הקטין למשפחת אומנה חסויה ביום 4.6.2020. באותה עת, כך נטען, ניתנה למבקש הזדמנות לקחת חלק בגידול הקטין אולם הוא הותיר מלאכה זו לאמו. בעיקרו של דבר, טוענת האפוטרופא לדין כי אין למבקש או לאמו יכולת בסיסית לספק לקטין "קרקע בטוחה", קשר עם אמו הביולוגית והתפתחות רגשית ונפשית תקינה.

31. ביום 3.11.2020 התקבלה תשובתה של האם לבקשה, הסבורה כי על הבקשה להידחות – על הסף ולגופה. ראשית, נטען בה כי הבקשה אינה חורגת מעניינם של הצדדים ואינה מעוררת סוגיה עקרונית, ועל כן אינה מצדיקה מתן רשות ערעור ב"גלגול שלישי". כן נטען כי אין מקום להתערב בממצאים העובדתיים שנקבעו על-ידי הערכאה הדיונית, והתבססו על אדנים ראייטיים רחבים. לטענת האם, הערכאות השיפוטיות שבחנו את עניינו של הקטין קבעו כדין באופן מנומק ובהתבסס על העובדות שהובאו בפניהן כי הקטין הוא נזקק ויש להוציאו למשפחת אומנה חסויה. אף לשיטתה, כאשר ביום 26.4.2020 המבקש עתר להותרת הקטין אצל אמו הוא הסכים למעשה להכריז על הקטין כנזקק. שנית, נטען כי על הבקשה להידחות גם לגופה. האם סומכת את ידה על החלטתו של בית המשפט המחוזי, ומוסיפה לטעון כי התנהלות המבקש ואמו אכן מעידה כי טובת הקטין מחייבת את הוצאתו למשפחת אומנה חסויה. האם טוענת עוד כי המבקש חסר מסוגלות הורית וכי אין בידו לגדל את הקטין.

32. לאחר החלטה נוספת שבה הוריתי על כך, ביום 12.11.2020 המדינה השלימה את תשובתה בכל הנוגע להסדרים החלים בעניינו של הקטין. בתמצית ייאמר, כי המבקש נפגש עם הקטין במרכז קשר, וכי בית המשפט לנוער דן מעת לעת בשאלות הנוגעות לתדירות המפגשים ואופיים. ביום 13.9.2020 קבע בית המשפט לנוער כי המפגשים בין הקטין למבקש יתקיימו אחת לשבועיים בלבד. המדינה הוסיפה וציינה כי מאז ניתנה החלטה זו, שלא כבעבר, המפגשים עם הקטין מתקיימים תוך שהמבקש שומר על הנהלים, אם כי עדיין קיימים קשיים בכל הנוגע לאיכות המפגשים וההתרשמות היא שהמבקש אינו מודע לצרכיו ולרצונותיו של הקטין. כן צוין כי המבקש מפריע לתחילת הביקור של אם הקטין שנקבע לאחר סיום המפגש עמו. לבסוף צוין כי הקטין שולב באופן מיטבי אצל משפחת אומנה ונכון לעת הזו אין שינוי בהשמתו.

דיון והכרעה

33. לאחר שעיינתי בבקשת רשות הערעור, בתגובות לה ובנספחים שצורפו מטעם הצדדים, ולאחר ששקלתי את הדברים בכובד ראש, אני סבורה כי אין מוצא מדחיית הבקשה.

34. הלכה היא כי בית משפט זה לא ייעתר לבקשות רשות ערעור ב"גלגול שלישי", אלא במקרים שבהם מתעוררת שאלה משפטית כללית החורגת מעניינם של הצדדים או כאשר מתעורר חשש לעיוות דין (ר"ע 103/82 חניון חיפה בע"מ נ' מצר אור (הדר חיפה) בע"מ, פ"ד לו(3) 123 (1982)). אומנם רגישות הסוגיה של הוצאת קטין ממשמורת הוריו הגמישה את אמות המידה המצמצמות למתן רשות ערעור, אך אין משמעות הדבר שרשות תינתן גם במקרים שאינם מצדיקים זאת (ראו: רע"א 5737/15 פלונית נ' ב"כ היועץ המשפטי לממשלה – משרד הרווחה והשירותים החברתיים, פסקה 22 (4.11.2015)). החלטותיהן של הערכאות הקודמות ניתנו על-בסיס יריעה עובדתית רחבה שנפרסה בפניהן תוך התמקדות בטובתו של הקטין בטווח המידי ואף הדחוף. המבקש חולק על קביעותיהם העובדתיות של בית המשפט לנוער ובית המשפט המחוזי, הגם שאלה מבוססות על בדיקה מקיפה של עניינם של הצדדים על-ידי הגורמים המקצועיים. המבקש לא הרים את הנטל להראות אילו פגמים נפלו בקביעות אלה. ראוי להוסיף כי מעבר להיבטים הקונקרטיים שנבחנו היטב הבקשה אינה מעוררת שאלות עקרוניות, והמבקש אף לא טען לכך.

35. אכן, הוצאתו של ילד ממשמורת הוריו היא צעד קיצוני שיש לנקוט רק כשכלו כל הקיצין (ראו: רע"א 5657/13 פלונית נ' המחלקה לשירותים חברתיים תל אביב, פסקה

13 (22.8.2013)). עם זאת, התרשמתי כי במקרה שבפני הערכאות הקודמות שקלו את היטב את השיקולים הנדרשים ונראה שלא נפל פגם בשיקול דעתן. מעיון במכלול שהובא בפני עולה תמונה מורכבת ומצערת ביחס למצבו של הקטין, שנקלע בעל-כורחו לסכסוך משפחתי שאינו מיטיב עמו ואף להזנחה, ונראה שאין מוצא מן הקביעה כי נסיבותיו הקשות של המקרה דנן תואמות את אמת המידה המחמירה של הוצאת ילד ממשמורת הוריו. זאת, לאחר שפתרונות ביניים אחרים לא צלחו. ההכרעות שהתקבלו משקפות את המורכבות הנוספת של מקרה זה – אין מדובר במצב שבו המשפחה מתייצבת שכם אחד מול גורמי הרווחה. אדרבה, האם – הגם שלא הצליחה לטפל בקטין בעצמה – מעוניינת להיתמך בצעדים שנקטו בעניינו של הקטין.

36. זאת ועוד, איני סבורה כי זכויותיו הדיוניות של המבקש, שהיה מיוצג כזכור, נפגעו. בהקשר זה יוזכר כי החלופה של אומנה בבית אמו של המבקש נבחנה ונדחתה בשלב זה, על רקע דיווחים קשים על התנהלותם. כן יוזכר כי תהליך העברתו של הקטין למשפחת אומנה הוא זמני, כפי שציינה המדינה בתשובתה. יש לקוות כי המבקש ישכיל לשתף פעולה עם גורמי הרווחה וכי תהליך זה אכן יחולל שינוי שיאפשר בעתיד גיבוש פתרון שיכלול את מעורבותם של המבקש והאם כהוריו של הקטין, כמו גם של סבותיו. ממילא, ההחלטות מושא הבקשה אינן נוקטות כל עמדה ביחס לעניינו של הקטין בטווח הרחוק יותר.

37. סוף דבר: הבקשה נדחית. בנסיבות העניין, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ט בחשון התשפ"א (16.11.2020).

ש ו פ ט ת